

ԼՐԱԳԻՒ ԵՉԳՆՅԻՆ ԳԱՂԱԳԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՆԱԽԱԳԻՐ

ԺԱՏԱՐԻ ՐԻԻ 23

ՊԱՐԱՄԱՐԸ

Վերջին տեղի համար ուր այս լրագրի մասը արդեն հասնում է 25-րդ ամսին (95 օգոստոս—96 մայիս) բաժնորդներին 20 ֆր. կանխիկ: Գարեկի է նաև բաժնորդներին քանի ամսի համար որ ուզեն, ամեն մեկ ամսականը 2½ ֆր.: հաշուելով և 1896 մայիս ամսին անցնելը չանցնելու պայմանով:
Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հասցեակա հասցեով: M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

1895 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19
1895 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 7 (Հ.Տ.)

Խմբագրությունը, եթե հարկ համարին, համառոտելով և կրած մասամբ միայն կը հրատարակվի, իրեն զրկում է գրություններից: Պարտաւոր է, վերադարձունել հրատարակումը ձեռագրողներին: Գանձարաններ իրենց տնային, հայերեն և ֆրանսիական լեզուով: Գանձարանին 1 միլի գիրք 1 ամսի իր կարծիք: 1 գիրքը 2 ամսի իր:

ՅՈՒՆԱՆԵՍԵԱՆՈՒԹԻՒՆ

Նամակ թխրքի ամեն (Վ. պոլիս. — օրրբար). — Նամակ թխրքի ամեն (Վ. պոլիս. — շաբաթ). — Նամակ եղիպտոսի (Պանիսի). — Տրապիզոնի կոտորածը. — Պանդի վաշտին վրայ եղած լարձակումը. — Կոտորածներ գաւառներին մէջ. — Տուգում Պարսի մէջ. — Սեդ-լիական Եւրասիական Վոսիորի մտաւ-կայքը. — Սեդիկիական մարտանաւ. Կիլի-կիայի շուրթերը. — Մուս լրացրեցին կար-ծիրքը. — Սեդիկիական կարտիսի վար-մունքը. — Բարենդրոգումների խնդիրը. — Բարենդրոգումների ծրագրի քննա-նունդը. — Սեդիկիական բանտարկուած Հայերի վիճակը. — Սեդիկիական իրաւոյի արժեքը. — «Օրդուկա» շոգիւսակի 5 Հա-յերը. — Ազատական թիւրքերի պանանջ-ները:

ՆԱԽԱԳԻՐ ԹԻԻՐԻՒՄԷՆ

Կ. պոլիս, սեպտ. 29/11 հոկտ. ուրբաթ

Վեց անգամ թիւանց ղեկավարներու Ս. թարգմանները երէկ իրիկուան Բէ-րաի եկեղեցին դադար. Թարգման խորհրդի անդամներէն և Տ. Երէկի եպիսկոպոսէն ընդունուեցան:
Թուսական ղեկավարատն թարգ-մանը ժողովուրդին մէջ կանգնելով, ինչոքն օր ցրտին. վառն վի, ըստ, Գայրը պէտք եղած ապահովութիւնը տուած է որ ձեր ինչիւրը մինչեւ 40 օր պիտի կարողարտուի: Ժողովուրդն ամենքն ալ կը պատային թէ 2-րդ եղ-նէր. նախ անոր համար որ մեր բան-տարկեալներ պէտք է արձակուին. երկրորդ՝ պէտք է ցրտել նախ կեղ-րանի ժողովուրդը, Մայր Եկեղեցիինը և յետոյ հոս: Ենպիսիան ղեկավարա-տան թարգմանը ըստ թէ « Զաւակիս վրայ կերտուած որ ալ ազատ էք, ո՛չ ոք կը դպի ձեզի և անոր երաշխաւ-րութեան համար, յարեց, նախ ձեր անունները պիտի արձանագրենք և երկ-րորդ՝ ձեզի գատ գատ պիտի տանք մեր ղեկավարներուն այցաւարտները:»
Թարգման ժողովուրդը ասով ալ գոհ չեղաւ ու պահանջեց անպատճառ նախ Մայր Եկեղեցիինը ցրտել:
Ղեկավարատն թարգմանները տեսնելով որ ժողովուրդը պահանջումը իրաւացի է, 3 կառքերու մէջ նստած, երեկոյին ժամ 9 ½-ին (երեկոյ 3 ½) դադար Գատրիար-բարան և նախ Ս. Գատրիար-բ. Հօր Ներկայանալով իրենց

պաշտօնը յայտնեցին: Ս. Գատրիար-բ. Երէկեցի Ե. Հանգեակ եպիսկոպոսին յանձնեց և զրկեց Մայր Եկեղեցին, ժողովուրդին հասկցանքու համար թէ եկեղեցիներ կարեւոր և հաւատարմա-լիկան արժանի անձնատուութիւններ են և պէտք է վերջապէս հնազանդիլ ասոնց կամքին:
Ս. Երէկեցի ժողովուրդի ահալին թիւ մը կը լիցունէր եկեղեցիին, շը-շակցեց ինչոքն արձակուած իրաւամբ ան-կարելի էր դարձած: Ամեն դէպքի վը-րայ ուրախութիւն մը կը փայլէր:
Ղեկավարատն թարգմանները եկե-ղեցին մտնելով, ժողովուրդին պէտք և դած ապահովութիւնը տուին և ժող-վուրդը ցրտեցաւ ժամը 11-ին (ը. թ.):
Ժողովուրդն ամեն մէկին ձեռքը տըր-ուեցաւ ուսական ղեկավարի քարտը որուն ետեւը գրուած էր թէ ոչ ոք ի-րաւունք ունի չալ ինչը (անունը) ձեռ-բակարկու:
Ս. յայտն թարգմանները ցրտելով ժողովուրդը Մայր Եկեղեցիին, իրենք ելան Ս. Գատրիար-բի մօտ և շնորհա-կարութիւն յայտնելով մեկնեցան դէ-պի Բէրաի: Յոյցին ու գոհունակու-թեան ամենքն մեծ վայելեանք իրենց մեկնումի ատենն եղաւ. հազարաւոր ժողովուրդ մինչեւ կէտիք փաշի գլուխը ընկերացաւ կատարեալ, ան հասնում կէցեցնեցաւ և ծափերու մէջ, որոնց ի պատասխան թարգման-ներն իրենց գլխարկները հանած՝ օ-ղին մէջ ծածանեցանելով կը բարե-սէին ժողովուրդին: Հայ երիտասարդ-մը Պր. Կարպիս, որ ուսական թարգ-մանին հետ կատարէին մէջ կը գտնուէր, երաւ կատարէին մէջ կեցաւ և յանուն ղեկավարական մարմնայն շնորհակա-լութիւն յայտնեց, միանգամայն իրեն-րեկով որ ցոյցը բաւ համարուի և ա-զատ թողութիւն կատարեն իրենց ճան-բան շարունակելու:
Ժողովուրդն իսկոյն ճանաչ ըս-ցաւ և կատարեն հետագայն իրենց և տին ձգելով պահանջութեան ժպիտ մը և գաւան յիշատակներու մտապո-ւմ մը:
Ս. յօր, ուրբաթ, թարգմանները կէսօրէն առաջ Բէրաի Ս. Երբորդու-թեան եկեղեցին պարզ նմանապէս ցրտեցին հաւատարմութիւնը և կէս օրէն հար գային Ղալաթի Ս. Լուսաւորի եկեղեցին և հոն եւս դրա-նուեցին ցրտելով վերջ տուին մայ-

րաքաղաքին մէջ տիրող ցոյցին:
Ղեկավարատն թարգմանի առջև գտնուող պահակ չողհնանները դնա-ցին վոսիոր իրենց տեղեր:
Ս. Գատրիար-բ. այս գիշեր կը ցրտ-վի տունն երթալ հանգչելու: Տասն-մէկ օրուան տաժանելի դրութիւնն ու աշխատանքը իրեն չատ յոյժեցուցած էին:
Սարգսիւր մի գիշ փարատեցաւ:
ԵՍ

ՆԱԽԱԳԻՐ ԹԻԻՐԻՒՄԷՆ

Կ. պոլիս, սեպտ. 30/12 հոկտ. 95 (շաբաթ)

Երէկ իրիկուան դէմ յեղափոխա-կան հայերէն մէկ մասը Ղալաթի հաւաքուեցան իրենց գլխուն համար ուսական քաղաքի գնեցին և ֆեւսերը արհամարհոտ կերպով մէկը ինչոքն ըստ-թաւքէթ գրին:
— Երէկ գիշեր Գատրի փաշի մէջ մէկ քանի թիւրքեր յարձակելով Հայ բեռնակրի մը վրայ սպաննեցին: Հայեր այդ լուր իմացածնուն պէս իս-կոյն այս առաւօտ դնացին ինչոքն ցին, պատրիարքարանին և 6 ղեկավարաց:
— Մէկ քանի օր առաջ թիւրք-լրտն մը Հայ երիտասարդ մը բռնե-լով սպաննացեր էր որ 5 ոսկի տու-իրեն եթէ ոչ իրեն խառնայող ձե-ր բակարկ կատար գինը: Տղան վրայ մէկ ոսկի միայն գտնուեց, զայն կը վճարէ լրտնին և կը լծայ կապաւա-նի Ղալաթի եկեղեցին: Երէկ երբ ղեկավարատն թարգմանները մէկ կողմէ դուրս կը հանէին ժողովուրդը սոյն երիտասարդն ալ իր կարգին դուրս ելած միջոցին, եկեղեցիին դը-սի դրանը քով կը տեսնէ սոյն լրտնը որ իրմէ 5 ոսկի պահանջած էր. տղան իսկոյն կը ինչ ներս մտնելով, գլխուն եկածը կը թռկայ կը պատմէ ուսական ղեկավար Պ. Մարտիկոսին որ երկու խառնակներու կը հրահայէ իր թալ ներս բերել այդ թիւրքը: Խառնակները ներս կը բերեն լրտնը որ նախ կու-րանայ և յետոյ կը խառնակներ:
Լրտնը խառնակ վիճակի մէջ յանձնուեցաւ վոյվոտաի պահակա-ցին:
— Ս. յօր եւս բոլոր խանութե-րը դոց են:

Երէկ հայ յեղափոխականները պէտք եղած տեղերը ղեկավար պա-տուիրեցին իսկուան ղեկը, մինչ-չեւ ցնոր անօրինութիւն:
— Սարգսիւր դադարեցաւ և կը յրաւարտի որ մէկ երկու օրէն հա-րաւորութիւնը տիրէ:
— Բոլոր միտրեկները (1) 3 օրէ-ի վեր հակարդութեան տակ առնուած են և մէջը գտնուող սօփիաներուն արդիւրուած է դաւաւ ելնիլ:
ԵՍ

ՆԱԽԱԳԻՐ ԹԻԻՐԻՒՄԷՆ

Գահիրէ, 4 հոկտ. 1895

Մի գիշ մնացի թիւրքաւ ու-րիշներ գրեցին ձեզ. բաց հոգ չէ-դուք իմ նստակիս մէջ պիտի գտնե-ք ինչոքն վերաբերեալ այնպիսի տեղե-կութիւններ զորս չեմ կարծեր որ ցարդ ստացած ըլլաւ:
Սեդիկիական անդաշտ հասկը-ցաւ, այստեղ կատարուած թուրք վի-նտորի մը սպանութեան մասին է:
Խոժոռ գլխաւ հոկայ մարդուն մէկն էր այդ. դու ուր եկած էր չ'զիտոյուիր թէ ինչ ունեւ կ'ընեն որ ի վաղուց անտի կորուսեալ հայր մ'ունի եղեր. գրնի վնտուելու ելած էր. ունեւ ալ թուրք վիճակէն պարզապէս խոյ տուած կը կարծեն:
Լինելով Մշեցի, ըստական լաւ կը խախտ ու կը համարու հայերէնը:
Գահիրէ ոտը կ'ընտան վայրկեան սկսեալ, նա հետամնատ կը ընի գլխա-նայ թէ արդեւ կ'աշխատու Մշեցի Հայեր. և երբ կ'ընտանայ որ եկեղեց-այ քահանաներէ մին նոյն իսկ իր գլխաւցին է. իստատ շունչ մը կը քա-չէ, բաղդատը կը համարին ինչոքն ի Գահիրէ եւս կ'ընտան կ'ընտան մը գը-տած ըլլալ կարծելով: Երկէ պաւ ու-րիշ հոտ մ'ալ կ'առնու որտորի շուն պէս կը բէ որ Մշեցի անուն Մշե-ցի երիտասարդ մ'ալ կայ սոյն ծը-խառնատուած մէջ աշխատատե-րահանային գլխեկ յետոյ անոր ալ կը դիմէ. կը տեսնէ որ ան ալ ծանօթ է իրեն. ուրախութիւն կը կը կնայաւա-

(1) Թիւրքերի կրօնական վարժարան-ներ ուր կուսանին սօփիաները (կրօնի ուսանողներ):

կուր. հանգիստ ապրելու համար ալ մտադրութիւն մը չ'ունենար :

Բայց իր այդ յոյսը կը սկսի տակաւ տակաւ յօգս ցնդել. կ'զգայ որ իր կտրածին չափ չ'պիտի յաջողի գերեջանիկ կեանք մը վարել յեզիպ տոս վասնդի եկեղեցիին գոնապանը այլ եւս միշտ ճանրու կը գնէ զինքն քահանայի բացակայութիւնը առարկելով և ծխափառաւոր մէջ ալ չ'արտօնուիր երթալ Երիտասարդը տեսնել :

Այսպէս խեղճ ու կրակ կ'ստիպուի այլուր փնտռել զանոնք : Քահանայն բնական է որ դուրսեր շատ չ'երեւիր, իսկ երիտասարդն երեկոյներ յաճախ Հայոց սրճարանը գտնուելով, ինքն եւս կը սովորի այստեղէն չ'հեռանալ այնուհետեւ :

Մէկ օր, երկու օր, երեք օր, վեր. ճապէս գործը ծայրահեղութեան կը հասնէ. ոչ միայն փորը կ'ստացնուի, այլ անբարոյական յարկերու տակէն ալ զուրկ չ'լինելու գրամ կը սկսի պահանջել անամութեամբ :

Ո՞վ կրնար հանգուրծել այս կարգի վարմունքի մը. ոչ ոք. բայց Մուշեղ համբերութեամբ կը վարուի. կը յարգէ զանի դարձեալ իբրեւ հայրե. նակից և ամենայն քաղաքավարանք կը յայտնէ որ իր վիճակի բերմամբ դժբաղդաբար կարող չ'է ամեն եղանակաւ գոհացում տալ ուրիշի մը պէտքերուն :

Առ այս, — այդպէս չ'է, կաղաղակէ սրկիւն. դու հիմա շատ ստակ ունիս, այսչափ ժամանակէ ի վեր Եզիպ տոսի մէջ ես :

Մուշեղ կը պատասխանէ որ սխալ է այդ կարծիքն և թէ ինքը օտարի մը կարօտ չ'ըլլալու վիճակի մէջ է միայն :

Ձինուորը չ'հաւատար. Մուշեղ կը պնդէ, զինուորը կը զայրանայ, Մուշեղ կարեւորութիւն չ'տար և այդպէս կանցնի մի քանի օր :

Այդ քանի օրէն յետոյ, խնդիրը աւելի սուր կերպարանքի մը կը վերածուի. այս անգամ սոսկ զէփքի, սեֆաի տենչը չ'է որ կ'զբաղեցնէ Շահանէի եւքիւր — այդպէս կ'անուանէր ինքզինքը — այլ հայկական հարցով ալ կը հետաքրքրուին այն աստիճան չափազանց որ վերջ ի վերջոյ կուգայ կոկորդը կը սեղմէ աւաւոր վայրկեանը :

Լաւ ուշադիր եղի՞ք թշուառականի վարմանց այս երկրորդ շրջանին :

Սրճարանին մէջ Հայերու շարունակ լրագիր կարդալն ու օրուան լուրերու մասին միմեանց կարծիքներ փոխանակելն դուր չ'են գար անոր. օր մը մանաւանդ տեսնելով որ երիտասարդին մէկը տեղական լրագրերէն միոյն մէկ խմբագրականի պարունակուելունը կը պատմէ խումբ մը անգործ նստած ունկնդիր Հայերու, ինքն ալ կը մօտենայ, աղէկ մը մտիկ կ'ընէ և թէպէտ կըմբռնէ որ գրուածքը աւելի թուրքիոյ նպատակաւ է քան Հայոց, այնուհետեւ հանդերձ կը կատարէ, արեւնը գլուխը կը ցատկէ, սեղանին ձեռքի ուժգին հարուած մը կուտայ, ասպարէզ կը կանչէ Հայերն փոխա-

նակ խօսելու կուրի իրեն հետ, յօգուածը գրողին ալ կարգացողին ալ անուր հայհոյանաց կոյտեր արձակելով :

Ա՛լ աւելին. կը յանդգնի հետզհետէ մեր բուն կիրքին դպիլ. Սասնոյ կոտորածի քստմեկի պատմութեանց կը ձեռնարկէ. հոն Հայոց քաջած չարիքներէն զատ ուրիշ բան մը չ'ըսեր դէմը ելլողին, պարծենալով միանգամայն թէ միայն ինքն քառասունի չափ հայ կիներ, աղջիկներ, տղաներ բռնաբարած է ու սպաննած :

Արդ, եթէ մի կողմանէ իրեն պէս ցած, վատահոգի կարգ մը ծանկաց անասման ուրախութիւն կը պատճառեն յաւիտեանս թուրքիոյ ճակտին անխնայիկարատ մ'եղած այդ արարքն. բուն պատմութիւններն, միւս կողմանէ ալ զայրութիւն կը լնուն մեղի ծանօթ Մշեղի Հայ երիտասարդի սիրտը. Սա կը մտաբերէ յայնժամ այն կոտորածի միջոցին գուցէ այդ լիբր անգղամէն իսկ լլուրած ու յօշոտուած իր դժբաղդ մայրն ու քոյրը և իսկ ու վրէժով կը զինուի անոր դէմ :

Ես ատոր բերնին չափը պիտի տամ կ'որոշէ հաստատապէս ու երեկոյ մը կը հրաւիրէ գնալ ի կիզիրէ, Մշեղ դաշտերն յիշեցնող դալարագեղ վայրերու մէջ շրջագայել միտեղ :

Հրաւերը չ'մերժուիր. բայց ճանապարհին կամուրջին մօտ զինուորը կը կանգնի յանկարծ, Նեղոսէն անդին անցնել չ'ուզեր, հոգնեցայ ըսելով ես կը դառնայ :

Իրօք հոգնած էր թէ կասկած մ'ունենցած. Մուշեղ պահ մը կը կարծէ որ կասկածած էր նա. հետեւաբար կասկածը փարատելու համար կը պարտաւորի սիրով հետեւիլ անոր, միշտ յարմար առիթը ձեռք ձգելուն վրայ վստահ :

Շատ չ'տեսեր այդ առիթը ինքնին կուգայ կը ներկայանայ մեր վրէժ խնդիր երիտասարդին :

Սեպտեմբեր 18ին չորեքշաբթի օր զինուորը կ'երթայ անկէ սպանաւ. լեօք դրամ կը պահանջէ, յաջորդ օր Եզիպտոսէն մեկնելու համար և իրէ՛ր, կ'ընէ Մուշեղ, երեկոյին սենեակս երթանք, տամ քեզի մի քանի ոսկի : — Կ'երթան : Ժամը ութը կը հնչէ : Մուշեղ կը նկատէ զայն իբր չարա. գործի մահուան փողը և ակնթարթի մը մէջ չուանը նորա վիզը կ'անցունէ : Ձինուորը կը ցնցուի, զօրեղ ուսուում մը կ'ընէ, չ'աղատիր, ահագին գորդ մը, ահաբի ճիւղ մը յարուցանելով կ'ընայ շնչասպառ : Մուշեղ կը փաթթէ սատակը սաւանի մը մէջ ու կը նետէ մահճակալի տակ :

Ճիշտ այդ պահուն — ըստ Մուշեղի պատմածին — ներս կը մտնէ Սեբաստացի Նշանանուն իր մէկ բարեկամը որ ամի ի բերան կը մնայ եղբւր թեան հանդէպ և որուն հետ Մուշեղ կ'աճապարէ դուրս ելնել, երկաթ թուղոյ կայարանը նետուելու :

Ափսոս սակայն. Մուշեղ որչափ յանգուզն, այնչափ շրջահայեաց չէ գտնուած :

Այն ճիշն ու գործն սրբ նորա սենեակէն լսուեցան, դրացիներու ան-

գործութիւնը վրդոված էին և ստիպած զանոնք ոստիկանութեան ուշադրութիւնը հրաւիրելու. ուստի երբ Մուշեղ ու Նշան վար կ'իջնեն, կը տեսնեն որ իրենց անցքը ջոկատ մը ոստիկաններէ բռնուած է : Մուշեղ ալ ազատուելու յոյսը կորուսած չ'սպասեր ոստիկանապետի հարցումին. բացէ ի բաց կը յայտնէ թէ ինքը իր արդար վրէժը լուծած է նորեկ թուրք զինուորէ մը, թէ զինքը կրնան ձերբակալել, իսկ իր ընկերը ոչ, որովհետեւ նա մասնակցութիւն մը չ'է ունեցած, ամեն ինչ ինքը մինակ ըրած է :

Բնական է որ ոստիկանապետ չ'էր կրնար անսալ Մուշեղին. այդ յայտնութեան վրայ կը կալանաւորէ երկուքն ալ և վեր ելլալով, զօրքին դիակը, նոր գնուած տապար մը, մրտաւ թուղթեր, նամակներ, վերջապէս ինչ որ խնդիրը լուսաբանելու արժան կը դատէ, կանչէ կալանաւորներուն հետ կը փոխադրէ տեղոյն պահականոցը, հետաքրքրներու խումբ բաղմութեան մը մէջէն :

Հոն Մուշեղ քիչ մ'առաջ ըսածն. բը կը կրկնէ և առաւօտուն լուրը կը տարածուի Գահիրէի մէկ ծայրէն միւսը. ամենուն խօսակցութիւնը այդ է. բացի կարգ մը մոլեռանդ, առաւելապէս թուրք, մահմետականներէ, ամենքն ալ իրաւունք կուտան հայ երիտասարդին :

Ոմանք կը հաստատեն որ ազդեցիկ թուրքեր անմիջապէս Բ. Դրան հեռագրած են այս դէպքն ըստ որում Պոլսէն աղղու հրահանգներ եկած են երկու Հայերն անյապաղ ի կախաղան հանելու : Բայց որովհետեւ Եզիպտոս թուրքիա մը չ'է, չ'կարծուիր որ այդ տեսակ ձեռնարկներ, եթէ երէք եղած են, իրենց հետեւանքն ունենան. հոս օրէնքը կը տիրէ և ոչ թէ այս ու այն թուրքի քրմահաճոյքը :

Սպանութեան օրէն հինգ օր վերջ նախադատ ատենին առջեւ դռնփակ հարցաքննութիւն մը կատարուած է ի ներկայութեան չորս փաստաբանաց և երեք Հայերու : Այնտեղ եւս Մուշեղ նոր բան մը ըսած չ'է, միշտ իր ընկերով արձակումը խնդրելով :

Դատաւորի մէկ զիտողութեան թէ առանձին կարելի չ'է չուանով խեղդել անձ մը, Մուշեղ պատասխանած է որ եթէ չ'էք հաւատար, Սասնոյ կոտորածին մասնակցող զինուոր մ'ալ բերէք, փորձը ընեմ ձեր առջեւ :

Դատաւորները կը խնդան և այդ խնդումով կը փակուի ատենը :

Այժմ դատարանի ձեռք եղած նամակներն տրուած են թարգմանութեան և փաստաբանը որ, կ'ըսեն, Սիրիացի Նշանաւոր փաստաբան մ'է, ուսումնասիրելու ետեւէ խնդիրը Երբ դատաւարութիւնք սկսին, կը ջանամ հաղորդել ձեզ իրաց վիճակը :

ԱՐԴՈՒՍԱՐԴ

ՏՐԱՊԻՉՈՆԻ ԿՈՏՈՐԱԾԸ

Տրապիզոնի կոտորածին նկատմամբ իրար կառավարութեան երազակաւ

լրագիրներին մէջ հրատարակել տուած է հետեւեալ պաշտօնական գեկուցումը :

Սեպտ. 20ին Տրապիզոնի երկու Հայեր զէնք պարպեցին վանի նախկին կառավարիչ Պահրի փաշան և Տրապիզոնի զինուորական հրամանատար փաշան վրայ և վիրաւորեցին զանոնք : Յանցաւորները ձերբակալուեցան :

Երկու օր յետոյ, մի Հայ մի զօրքի հետ կուրի բռնուելով վիրաւորներուն համար անկարգութիւններ ծագեցան. բայց տեղական իշխանութիւններէ ձեռք առած միջոցներին շարժով իսկոյն զսպուեցան : Այլ սակայն չորս օր յետոյ Հայեր յանկարծ յարձակած լինելով մահմետականներին վրայ, նորէն խռովութիւններ ծագեցան Մէյմանը Դարդի հրապարակին մէջ որ քաղաքին ամենէն բազմամարդ մէկ տեղն է : Մահմետականներն և Հայերն իրար հետ զարնուեցան : Հայերը կրակ ըրին ոստիկաններին և ոստիկան. զինուորներին զլսաւորներին վրայ, առանց բնաւ մտիկ ընելու անոնց տուած հանդարտութեան յորդորներին :

Կուրի այն աստիճանի հասաւ որ երկու կողմէն ալ վիրաւորուողներ և մեռնողներ եղան. 40ի չափ մահմետականներ կողմէն և 200ի չափ Հայերի կողմէն որոնցմէ մի քանիս կիներ են :

Կարգն ու խաղաղութիւնը վերահաստատուած են :

Ինչպէս կը տեսնուի, այս պաշտօնական պատմութիւն շատ կը տարբերի ուրիշ անկողնակալ աղբիւրներէ հաղորդուած տեղեկութիւններէն : Տրապիզոնի յունական հիւպատոսը հեռագրած էր թէ մեռածներ թիւը 400ը կանցնի և Պաթմուէն « Սեֆաի Հաւասի » տրուած մի հեռագիր ալ 1000ի կը հասցունէր զոհերի թիւը : Թիֆլիզի լրագիրներէն հաղորդուած տեղեկութիւններէ ալ կերելի որ Պահրի փաշան կարելի ճանապարհին վրայ վիրաւորուած է և ոչ թէ Տրապիզոն, Համիտիէ հեծելազօրքեր յարձակած են իրեն վրայ և ոչ թէ Հայեր :

— Ռուսական զրահաւոր շոգենաւ մը եկած կանգնած է արդէն Տրապիզոնի առջեւ :

Կալօսի ֆրանսական դեսպանն ալ իր տրամադրութեան տակ ունեցած է Մէսաթըրի ընկերութեան շոգենաւները որոնցմէ ճանաչայ հանած է Կալօսէն հոկտ. 16ին, Տրապիզոն երթալու և Յրանսացիները պաշտպանելու համար :

— Ռուսական Սեֆաի շոգենաւին մէջ որ Տրապիզոնի առջեւ կը դտնուի արդէն, 2000 քրիստոնեայնիկ ապաստանած են : Երկու ուրիշ նաւեր ալ լեցուած են նոյնպէս : Այդ պատսպարուածները կը սպասեն ռուսական ուրիշ նաւերի գալուն որ զիրենք Պաթմու պիտի փոխադրեն :

ՊԱՆՈՒ ՓԱՇԱՒՈՒՆՆԵՐԻ ԵՂԱԾԸ

Ինչպէս կը տեսնեն այսօր ընթերցողները Տրապիզոնի մասին մէջ, թիւրք կառավարութիւնը պաշտօնապէս հրատարակած է թէ Հայեր Տրապիզոնի մէջ զարկած վիրաւորած են և անի նախորդ կուսակալ տիրահաշակ Պահրի փաշան :

Կարինէն Տիֆլիսի Արմազուքին

գրուած մի նամակ ալ կը պատմէ թէ Պահրի փաշայի կարաւանը վանէն կա-
րին եկած ժամանակ մի յարձակում
եղեր է իրեն վրայ և յետոյ Պահրի
փաշան ամբաստաններ է թէ յարձա-
կողները Հայ էին : Սակայն ճշմարիտ
յանցաւորները որոնք Համիտիյէ հե-
ծեալ զօրքերի գնդէն էին, գտնուելով
ձերբակալուեցան. և բարենորոգում
ների գործադրութեան համար Սուլ-
թանի զրկած պատուիրակը Շաքիր
փաշան արձակեց զանոնք, մի փոքրիկ
յանդիմանութիւն անելէ յետոյ :

Գուցէ այս դէպքն ալ զատ
է Տրապիզոնի դէպքէն : Թերեւս
Տրապիզոնի մէջ ալ եթէ քննութիւն
բացուի, հոն ալ ո՞վ գիտէ ի՞նչ տեսակ
Համիտիյէներ գուրս կուգան գործին
մէջէն այնպէս որ գործը բոլորովին
ուրիշ կերպարանք առնէ :

Այս պաշտօնական և անպաշտօն
երկու պատմութիւններին նայելով,
եթէ երկուքն ալ ճիշդ են, Պահրի
փաշան թէ՛ ճանապարհին վրայ և
թէ՛ Տրապիզոնի մէջ վերաւորուած և
այնու ամենայնիւ ողջ առողջ կ.պօլիս
հասած կը լինի :

ԿՈՏՈՐԱՄԵՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԻՆ ՄԷՁ

Տրապիզոնէն զատ ուրիշ տեղեր
ալ գաւառները Հայերի կոտորածներ
եղած են. Կ.պօլսի թիւրքերի վայրա-
գութիւնները հոն ալ իրենց արձա-
գանքներ ունեցած են :

Նիկիոսի Պատմագրաբան քաղա-
քը, Ռոտտոթո (Թէֆրիտաղ), Անա-
տոլիոյ երկաթուղիի գծին վրայ Աք-
սար քաղաքը, Թիւրքեր յարձակելով
Հայերին վրայ, կոտորեց են զանոնք :
Աքսարի մէջ 50ի չափ Հայեր սպաննուած
և շատեր վիրաւորուած են : Բայց կը-
տուի որ եթէ քննութիւն բացուի, պի-
տի յայտնուի որ սպաննուածների
թիւը շատ աւելի է : Կըսուի նաեւ թէ
շատ զիւրիներ մի հօրի մէջ նետուած
են. 16 մարմին միայն թաղուած է :
Աքսարի մէջ որ Զմիռնի հիւսիսարեւ-
ելեան կողմը կը գտնուի Մանիսաէն
50 քիլոմէթրի չափ հեռու է, 160
տուն թիւրք կը գտնուի և 60 տունի
չափ միայն Հայ :

Ամերիկեան կառավարութիւնը մի
պատերազմանաւ կը զրկէ Զմիռնի, իր
հպատակներ պաշտպանելու համար :

Բաղէշի, Վանի, Մուշի կողմերէն
ալ կոտորածի ձայներ կը հասնին բայց
որոշ կերպով չեն գիտցուիր զեռ այժմ :

ՅՈՒՁՈՒՄ ՊԱԹՈՒՄԻ ՄԷՁ

Պրանսական լրագիրներին կիմա-
ցունեն թէ Պաթումի մէջ մի մեծ յու-
ղում կը տիրէ մի երիտասարդ Հայի
ձերբակալուելուն պատճառով որ
Թիւրքերին իրենց մղկիթի մէջ ա-
ղօթք ըրած ժամանակ նախատեր է
եղեր անոնց :

Տրապիզոնի հետ հազարապատկու-
թիւնները ընդհատուել են եղեր :

ԱՆԴԼԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱՏՈՐՄԻՂԸ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄՕՏԱԿԱՑՔԸ

Լէմնուէն՝ ուր անգլիական նաւա-
տորմը 17 նաւեր կը գտնուին, ան-
ցած շարքով մեկնեցաւ լրատար Սըր-
ըրալը շողեմաւ, ընդհանուր հրա-
մանատարի հրամանագիրները տանե-
լով Մալթա :

Կըսուի թէ Վոսփորի մօտակայքը
գտնուած անգլիական մարտանաւերի
թիւը 20ի պիտի հասնի :

Ծովակալութեան աստիճանաւոր
լորտերի մի գումարում եղաւ անցած
շաբաթ օր Լոնտոնի մէջ ծովային նա-
խարար Տ. Կոչընի նախագահու-
թեամբ որ ամբարնոցէն Լոնտոն ե-
կած էր յատկապէս :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՐՏԱՆԱԻ ԿԻՂԻԿԻԱԻ ԶՈՒՐԵՐԸ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգնե-
րի Կ.պօլսի դեսպան Տ. Թըրըլ հեռա-
գրով խնդրած է վաշինկթընի կառա-
վարութենէն որ մի մարտանաւ զըր-
կուի Մէրսինի ափը, Ամերիկացիներ
ընդհանրապէս համար :

ՌՈՒՍ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Ռուս լրագիրներն ընդհանրապէս
-- « Նովոստի », « Պրիմիտիւս Կա-
զէթ », « Վիէստոսթի » և այլն --
այ՛ կարծիք կը յայտնեն թէ Ռուսիա
պէտք չէ թողու որ Անգլիա իրմէ ա-
ռաջ անցնի Արեւելքի մէջ, այլ պէտք
է որ գոնէ անոր հաւասար կորով և
գործունէութիւն ցոյց տայ քանի որ
այժմ հայկական խնդիրը իր սուր
կէտին հասած է :

ԱՄՄԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՄՈՒՆՔԸ

Պէրլինի լրագիրները կը հաստա-
տեն որ ալմանական կառավարու-
թիւնը Կ.պօլսի իր դեսպանի միջոցով
նորէն ստիպողաբար խորհուրդներ
տուել է Սուլթանին, համոզելու հա-
մար որ ա՛լ երկար չգիմադրէ Պրան-
սաի, Ռուսիաի և Անգլիաի պահանջ-
ներին և ընդունի Հայաստանի համար
ներկայացուած բարենորոգումների
ծրագիրը :

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Թայմը կը յայտարարէ թէ
անգլիական կառավարութիւնը որո-
շած է անպատճառ պահանջել Ռու-
սիաի և Պրանսաի հետ միասին առա-
ջարկուած բարենորոգումների ծը-
րագրի ընդունելութիւնը և ասոր
համար չլիտի վարանի հարկ և
զած ճնշումը գործադրել Սուլթանին
վրայ : Սուլթանը իր թիկնապահներէ

Ջէքի փաշան զրկեր է անգլիական
դեսպանատունը, Սըր Ֆիլիք Քըրրին
յայտարարելու համար թէ Անգլիաի
բռնած այդ սպառնական գերք ո՛ր-
չափ նեղութիւն կը պատճառէ իրեն և
թէ ինք վերջապէս պիտի ընդունի
տէրութիւնների առաջարկած ծրա-
գիրը, բայց պայմանով որ տէրու-
թիւնները համաձայնին անոր գոր-
ծադրութեան իրատէլին անմիջապէս
չհրատարակուելուն որպէս զի չկար-
ծուի թէ արտաքին ճնշման առջեւ
ստիպուեցաւ զիջողութիւն անել :

— Բէթէրպոլիկի « Նովոյէ Վը-
միա » լրագիրը կըսէ թէ գործերի
զրուծիւնը այնքան ծանրացած է այ-
ժմ որ տէրութիւնները կը պարտա-
ւորին մի եւրոպական վեհաժողով
գումարել եթէ օսմանեան կառավա-
րութիւնն անմիջապէս չընդունի բա-
րենորոգումների ծրագիրը և տակա-
ւին չուզէ պաշտպանել Արեւելքի քը-
րիստոնեայիները մահմետականների
կրօնամոլութեանը դէմ : Ռուսական
կիսապաշտօնական այդ թերթ կար-
ծիք կը յայտնէ այժմ թէ Թիւրքա-
հայաստանի համար եւրոպական միա-
յուն հսկող մարմին մը պէտք է հաս-
տատուի :

— Կ.պօլսէն կը հեռագրեն որ այս
կիրակի և երկուշաբթի օր (հոկտ. 14)
3 դեսպանները ֆրանսական դեսպա-
նատունը հաւաքուած էին արտաքին
գործերի նախարար Սայիտ փաշային
հետ, բարենորոգումների ծրագրին
ընդունելութիւնը վերջապէս որոշե-
լու համար :

— Պալատին մէջ մեծ յուզում կայ
անդադար ժողովներ կը գումարուին
ուր խորհրդի կը հրաւիրուին պաշտօ-
նական և անպաշտօն բարձրաստիճան
անձնաւորութիւններ : Այսու ամե-
նայնիւ, անցած ուրբաթ օր անգլիա-
կան դեսպանին Սուլթանին հետ ունե-
ցած տեսակցութենէն յետոյ, Սուլ-
թանը յօժար կերեւի հայկական բա-
րենորոգումների ծրագիրն ստորագ-
րելու :

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կ.պօլսէն հոկտ. 15ին կը հեռա-
գրեն.

« Մայիս 11ի բարենորոգումների
ծրագիրը կազմող երեք պետութիւն-
ների դեսպանները երէկ հաւաքուե-
ցան արտաքին գործերի ընդհանուր
քարտուղար Միլիտի Պէյի հետ մէկ
տեղ և հայկական նահանգների վար-
չութեան կանոնադրին որոշում տուին :

Յետոյ մի գումարում ալ եղաւ ուր
ներկայ կը գտնուէր նաեւ արտաքին
գործերի նախարար Սայիտ փաշան :
Այդ գումարման մէջ երեք դեսպան-
ներն իրենց հաւանութիւն տուին այդ
կանոնադրի որ այս րոպէիս Սուլթա-
նի հաւանութեանը ենթարկուած է :

— Կ.պօլսէն հոկտ. 17ին կը հե-
ռագրեն.

« Սուլթանը ստորագրեց Հայաս-
տանի համար դեսպանների առաջար-

կած բարենորոգումների ծրագիրը :
Հայերի մասնագողները հրաման
տուին խանութները բանալու. հան-
դարտութիւնը կատարեալ է Կ.պօլսի
մէջ. գաւառներին մէջ ալ մեղմացած
են խռովութիւնները :

« Սուլթանին ստորագրած ծրա-
գիրն այն է որ 3 տէրութիւնների
դեսպանները ներկայացուցին մայիս
11ին Այդ միջոցին Ապտիւլ-Համիտ մի
հակածրագիր ներկայացուցելով պա-
տասխանած էր թէ ինք կուզէ իր բոլոր
հպատակները համար ընդհանուր բա-
րենորոգումներ ընել և երեք տէրու-
թիւնների դեսպաններն ալ անբաւա-
կան գտնելով այդ հակածրագիր մեր-
ժեցին : »

Երեք դեսպանների առաջար-
կած բարենորոգումների ծրագիրը
ամբողջովին հրատարակած ենք ար-
դէն Արմենիայի 10րդ շրջանի 86դ
թիւին մէջ : Սուլթանը այդ ծրագրի
մէջ մէկ փոփոխութիւն միայն մտցու-
ցեր է. պահանջեր է որ բարենորո-
գումների գործադրութեանը հսկելու
համար նշանակուելիք բարձր պատուի-
րակը մահմետական լինի : Դեսպան-
ներն ընդունել են այդ փոփոխու-
թիւնը, պայմանով որ բարձր պատուի-
րակի օգնականը մի քրիստոնեայ լինի :

Այսչափ արիւնհեղութիւններէ
յետոյ այդպիսի մի ծրագիր որ
մեզ համար, իբրեւ Հայ, նշանակու-
թիւն մը չունի քանի որ հայ ազգային
ո՛չ մի առանձնաշնորհում կաւելցու-
նէ, շատ թանկ արժեք Հայերին... :

ՍԵԲԱՍՏԻԱ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒՄԸ ՀԱՅԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

(Շաբ. 22րդ րուս. 6)

Բանտարկելոյ համագումար թիւն
300էն աւելի լինելով բանտի 11 գո-
վոշներուն մէջ, որք հազիւ փոքր
կամ միջին սենեկաց ընդարձակու-
թիւնն ունին, խոնուած են բանտար-
կեալք զրէթէ մէկ մէկու վրայ իւրա-
քանչիւր գովոշ կը պարունակէր իւր
30 բանտարկեալ մի քանի գովոշ-
ներ այնչափ խոնուած էին որ բան-
տարկեալք տեղ չէին գտնել պտակե-
լու : Գովոշներու դռներն առաւօտ և
երեկոյ 1 1/2 ժամ միայն կը բացուին.
այդ պատճառաւ ցերեկ թէ գիշեր այդ
սենեկալք իրենց բնական կարիքը կը
հոգան գովոշի մի անկիւնը դրուած
թիթեղներու կամ չահերու մէջ. բայց
այս միջոցն այնչափ զապր է և հա-
կառակ համեստութեան որ Հայք նա.
խոմեմար կը համարին անտանելին.
զուլթեան ենթարկուելով զօպիւ զին-
քեանս, որ շատ մը հիւանդութեանց
պատճառ կը լինի :

Բանտը ունի բակ մը 12 մէթր
երկայնութեամբ և 6 մէթր լայնու-
թեամբ. նաեւ մէկ աղբիւր և 5 ճմլիշ-
ներ, որոց թիւը կարի անբաւական
լինելով այսչափ մեծ և միանգամայն
նեղեալ և փակեալ բազմութեան մը
համար՝ երբ գովոշներու դռները բա-
ցուին, բանտարկեալք իրար կոխկը-

տեղով կը դիմեն զէպ ի ճեմիշները ուր շատ անդամ մեծ կրիւներ և անկարգութիւնք կը պատահին առաջնութեան կարգը մեկգմէկ խրելու պատճառաւ : Կը պատահէ երբեմն որ բանտարկեալք ի կարողանալով երկրորդ կամ երրորդ կարգի մ'ապասել վրանին անմաքելու անխուսափելի հարկին կ'ենթարկուին : Զմայն երկար գիշերները մանաւանդ՝ բանտարկեալք 18-20 ժամ փակեալ մնացած ըլլալով պնշաւի կը նեղուին, որ ստկալի տառապանաց կը մասնաւորն առանց բանտապետին կարեկցութիւնը շարժել յաջողելու որ յորշեալ 1 1/2 ժամու պահերէն դուրս, նոյն իր կատառտները կանուխ կամ ցերեկները չ'ուզել թնա մէկու մը բանալ ինքիկին դրներն և ելիէ բանալ իսկ ամենասեղութիւն հայհոյութեանց տարակի մը կըր տեղայ ինեղճ բանտարկեալի գըլխան, և լիէ նա չէ կըցած բանտապետի բանալիները իւրտեղու աղբիցիկ մէջնոյն դիմելու :

Ճեմակներու առջեւն իրենազը և
կարգի սպասող անկողիք սկըտը ետ
գալու և ալքելը Կրակեաւ աստիճան
գալոյս հաստիճիմներու կը մտնուի.
Իրկ ճեմակներու մէջ տիրող անօրինակ
անհոգւոյ լիինը, իրենեղջ մէջ պոս
սանհամ անկարգութիւններնու կազմ
ու կիւն և բարոյականի ու համեմ
տութեանս լիլլատը լի մեղքեպիւրն ունի
կիւնայ, նկարապիւրել: Եւստ անդամ կը
սպասանի որ, ճեմակին դուռը բանան և
կիսատ քաշեն հաննա, հոն գոնազը
հալը: Պատահած է նոյն իրկ որ
նկըր մնացած երկու հոգի միասին
մեկ ճեմակ մտնեն:

[illegible]

Միլիօր Սարգստանիք Անտառածա-
բանական, Գրգեթի ռամանդինը լինելն Ար-
Գրգիկացի Տիգրիկի բնուն, Գիեղզյանն
համեմատ պատանիքն անմատով լրա-
ցած ամառանն, մեղրաբարձին լիկի ըզբ սը-
րիկից, լիլ Նորա համեմատ լիկնուն, լիկ-
րաւօրիկ անպատկառ լիկնուն, մեղ-
դունտեկյաւ և հացհացից Գրգիստանեկա-
կնուն Սի կրճեթն գիւնի, Պատանիքն լիլ լիկն
անդրիկի ըրիւրաւօրեք պաշտպանի լու-
ղում ըլլալուն համար, որիկին, սկսա-
լալալալալ, ծածծի զՏիգրիկի բնուն, (կյա-
տովի, մեծ կրիւ մի պատանեկյաւ
Հայ և Թորք բանտարկիկից մեղ-
իկի լիլք «սպաննիք լիկնալիս ունիւրը»)
սաղազակաւ յարձակիցան և լիլ լիկն
լիլքից, Հայիւրը՝ օրմիք ևս լիլքնք լի-
լիկնք պաշտպանիցին Թորքացի գիւն-
իկի լիլքի և ոստիկնք ու լիլքից, չո-
լիլքի սրիկի Թորքի լիլք և Նորա
հետ յարձակիցան և սաղազալ զանա-
հալիլքի գլխաւ կրիւն աննշաւ երկի
համեմատ լիկնուն, լիլ պիկի, ստանալ
և սլալ օր քանի, լիլ Հայալ զիլքի լիլքի,
պիկի լիլքի լիլքն բանտիք գալիլքի, և

թէ բանտապետն ամբողջ դէպի ե-
 րեւոյ խցիկները չը մղեր և դռները
 չը վախեր: Կոիւր դադրեցէն յետոյ,
 չ'նայելով որ պատահած չարեաց բո-
 վանդակ պատասխանատուութիւնը
 պէտք էր ծանրանար Թորքաց վրայ,
 մի քանի անվեր Հայեր գովաշներէն
 դուրս առնուելով չարաչար ծեծուե-
 ցան Թորք մարդասպաններէ և ոս-
 տիկաններէ, ոյք իրենց զոհերը ամ-
 խանոց տանելով կախման պատժին
 ենթարկեցին. ապա վզերնին երկա-
 թեայ անուրներ անցունելով՝ ոյք եր-
 կարածիւր չղթայով մը իւրաք կցուած
 էին, զանաք բանտի գաւիթը չըջե-
 ցուցին առինչաակ: Որստիկան Գիշ-
 իկի Խումայի չղթային ծայրէն բլու-
 րած կը քաշէր զանոնք և աղաղակե-
 թով թէ « ուղտի կարասան կանցնի », 2
 իւր հրաւիրէր բեռ պատրաստել իւր
 ուղտերուն: Ինքե՛ծ չղթայակապեալք
 ըլլոց մէջ՝ կային ամենապատուաւոր
 անձնատուութիւնք, ցեխոտ գիտնի-
 իկայ կը սահէին կ'իշխային, կ'ելնէին,
 հօգուելով և ընդ քաղչասարուելով իւր-
 րիկ թեայ պախուրցէն: Նշանակեալք
 ի վերջոյ տարուեցան քիչիւրք ճիւնա-
 լէթի ըստած ստակալի գովաշը, ուղ-
 րելով նոթի, մնայու և գիտնալիշտի
 նմիւր գասապարտուեցան. նստե-
 կիւրնին անուր, և ոտքերնին ամենա-
 բանը, և անհեթիւ չղթայներ, անցուե-
 ցան, զի պատու ու կրօնի: Սրբութեան
 լէթի եղած անհամբարութեթի նախա-
 անուր, դէսի իրենց, իրատունքը, պաշտ-
 արանելու ոճիւրդը գործած էին: Ահե-
 րողք է ըսել թէ այդ դէպքին, իրաց
 բանի, մ'օր, մեծ իրկիւղ տիրեց, բան-
 թին, մեծ Թորքերն, սկսան, գովեցնել, և
 բանալիւնը պատրաստել և գանտնք
 քրջ տալով Հայոց, յայտնել թէ իրենց
 փորը պիտի խոթեն: Այդ անկարգութե-
 թեան նկատմամբ կատակարարութեան
 օգրքներ, եղան, և Հայոց Առաջնորդ-
 արարմի կրգիւ և, ինքզուրեւյա-
 յորտա պատշաճանութիւն, բայց
 չ'միջցն, անդիւլի և, ապաւրդիւն, մնաց
 իւր և պատասխանուելու թէ « այդ
 չղթի, քիկայի իւր, միւրքանուց տե-
 րած են » :

Այլ հետաքննիչ չավել: Հայտարարվում է, որ նախագահը, Արագչյանը, զրկվել էր, և, ամենով, փե-
նազ քառասունը, յոթսունի, հարյուրի: Այլը, ու-
նեղության իրենց հետաքննվելով, փեղ ընդ քառաս-
նասունը մեղեր առնում, ամեն ինքնա ժվիչ շնորհից,
միջնակի, արտադրող են, ուր, կրկնվել, չէ-
նունց, մեղեր, ըստ, մեղ, չի, գրքած ամեն-
իշխ: 300 յոթ դարձվեց, 6: Կրկնվելու
առնում էին: Իր զարգացելու, հիշք հետ-
կենց, չգրքած և, ամեն զրկելով/
ձեռնարկարկելով: Որոշակա՞նք, զգա-
նիք, աստուծո հիշք իր, ճանկար, գրքած
կրկնվելու, մեղ, գրկելով, ասում: Ին-
զգրկելու, ըստնառկելով, ճեղձակե-
նունի, ու, գրքակ: Արդյունք, ասե-
նառնակա՞նք, կրկնվելով, միջնա-
գրկելու, գրկել, կրկն, ամենալով և,
հիս արդյունաշխ իր ճանարկարկելով, կր-
նունի: Պարզ, Պարզ, ամենաշխ-
կար, փեղնաքառու, ամենի, մանցած-
նունի, ուր, մի, կրկն, ժայռ, էր, և,
նա կրկն, ինք, գրեղ, մեղ, վրա, նազգ-
նից, մեղ, կրկնառու, փեղնա-

գէն խոսափելու համար աղաչեցին
ուստիկանաց կառքէն իյնել և հետիոտն
քալել, բայց հեծեալազօրք ո՛չ միայն
մարթինիները ուղղելով անոնց կուրծ-
քին՝ մահու սպառնալեօք հարկադրե-
ցին փակուել մնալ իրենց կառքերու
մէջ այլ և կառապանաց հրաման ըրին
արագութեամբ քշել ձիերն, այնպէս
որ կառքերէն միայն անիւը պարապի-
գայով գոյրեցաւ անգամ մը իր վրայ
և եթէ հրաշիւք իմն մեծ քարի մը
կռթմելով կանգ չ'առնել, մէջը գըտ-
նուող Մէրգուֆունցիներու շլթայա-
պիրի հեղեակը ջարդակոտոր լինելու
և գետնային կորնչելու վտանգին են
թարկուած էր, յայտնապէս։ Որտե-
կանք ի տես այս վտանգին, չարամիտ
և իփրհոյդաւոր ժպիտով մը միւս ան-
գամ եւս կրկնեցին յաճախօրէն յեղ-
յեղուած այն արհամարհալից թշնա-
մանքը թէ հազարաւոր Հայերու սա-
ռակումը, յաշ իրենց շանմը արժէքն
իսկ չ'ունի։

(Զարուհի)

УВАЖАЮЩЕЕ ПОСЛАНИЕ

Յայտնի է որ Առաքելն յալիս
28ին իրաստէ հմնեց թէ ընդհանաւ
արձակեամ պիտի լինի քաղաքական
յանցանքս ըստտարկեամ Հայերէն:

Արդեֆէն, միւ. բանի. տեղիւրէ. հարը-
բաւած տեղիւրէ լիւննելը, հիւստարգա-
կիցիւրը որոնք լիւննելիւն, լիւն ալ, և
ալ, պարտաւորիւր լիւն, ալ ձախքաւած
չատելը, որոնք իրարէն, հիւստարգա-
ւորք, էլ, ալ ձախքաւած լիւննելիւն:

Կրթութիւն աշխարհային, Գիտ
Առարկայի գրք ճշիւ, յետոյ, աստղագիտութե
ութե, ձեր բարկագրամ 22 Տարագրիկ
ճիշտ, մեծ ու կանոնաւ բանտիկ
Աղբիւր, միւս, գիտ աստղագիտութե
Տեղի, մէկ, Աղբիւր:

«ՕՐԹԷԿԱԼ,» ՇՈՐԱԿԱԼԻԻ 55 ՀԱՅԵՐԸ

Անկէ՛ 3: Հարաբերի՛, չարի՛: աստուծո՛ Անկերի-
րակն իրենեց ինչոքեք լիարարարածդ 5
Հայերի՛, Ապրիլի՛, երկուսըս հասար, ասիէ՛,
Խիկիցնայն, Աճամբերի՛, քնկրար թիտան, ՕՂ-
egal ջգբինս, ալ՛, Կերթար, Ապրիլի՛, Լե-
անիէ՛, ալ՛ Օսկանս, Բնակրնսայն, անցար-
րիւղի շահիկն, սրբի՛ չեոնե, օսմաննանն
իկարարարարար, անցարի՛ Կերթի՛ շեն, տար, Լե-
անիէ՛, ալ՛ Չարիկն, ալ՛ Նշարարար թիկն, ալ՛, ջգբինե-
րար, Ապրիլի՛, մի՛:

Այլ 5, Հայերի, իրերի բերի, Հասկանալով
 քի, սարգս իմ արդարած նստակի, պիկր եղբայր
 սակի, Անկեան, Այ. Պատրիարքի, յարշնտ
 իմ թիկ, այլ 5, ճանորդութեցի, թիկե, սարգ
 քստ, մարդիկ, սարգարած եկ, սարած յան
 սակի թիկ, եկ թիկ, եկ, իրարի եղբայր, Պատրիարք
 արարածի, արար սարած իր իր ճան, եկ թիկ, ուստի
 արարած թիկան, կրպիկե, յարշնտ ի, բարնապար
 ար թիկ:

Բարձրագոյն ինչ և պարզ թիւերով իրար
 իրարման յորտեղ ընկալի, զապրիկիւնի և
 պարզի շարկով շնորհակալին, յիշել կը, զոր
 տեսի, իր նամակները և միջնէն Գրաւորա-
 թիւն շնորհակալ, ապա ապրիկով գրեւորած նամ-
 ակը հասանալին, յետեւեւորած կը լինի, օտար-
 նամակ միջնակային, նամակախոսակն: Այս բոլ-
 րանով իրարման միտումն, մասնաւոր ինչ հոս-
 անումն իրարման իրարման իրարման իրարման

ցէի յանձնելու տեղ Նազըմ փաշայի
տարած տուած է (ճանրորդները նամակ
ապահովագրութեան պաշտօնական ծա-
նուցակներով իրենց հետ տարած լին-
լով դժուար է այժմ այստեղ քննութիւն
բանակ տալ և ստուգել այդ կէտ)։ Ար-
դեօք այստեղէն մի լրտնի, հաղորդած
Նազըմ փաշային թէ « Օրթէկալ » շրջե-
նաւով 5 Հայեր գնացին Մարսէյէն և ա-
նոնց մասին զրպարտութիւններ գրած

«Օրբէշիւ» շոգփնաւը հոկտ. 7ի երկու
շաբթի օրերը կը հասնի Կ.պոլիս, պա-
րիարքարանի բարապաններին տեղ
տեղեկները կը ներկայանան շոգփնաւը
տեղեկն խոզարկութիւն անելով, ձերբա-
կալել կասկածելի 5 Հայեր: Մասապի-
թացարձակապէս արգիլեց իրենց յայտու-
թարեւով որ թիւը սահեկանութեամբ չը-
կրնար ոտը դնել Փրանսական մի շոգփ-
նաւի վրայ և ոչ ալ ձերբակալութիւններ
անել Փրանսական Հանրապետութեան
ուսուցչին դրօշակի հովանիին տակ: Ոսի-
կանութիւնը ստիպուեցաւ քաշուիլ եր-
թաւ: Բայց բարձրագոյն հրամանով կա-
դիլուեցաւ քաղաքական իրաւիքաւ տ-
րէպիլ Օտէսա ճանրան շարունակութեամբ հո-
մար: Մփրանսական դեսպանը խիստ ոճա-
ւազարարութիւններ ուղղեց Բ: Դրան
բարձրիքան պահանջեց միեւնոյն ժաման-
անակ Հայեդէն իմանալով որ փրանսական
միեւնոյն շոգփնաւով Մարտի 1 վերադառ-
նալու, կը նախընտրեն Օտէսա, ելել
Փրանսական դեսպանը միջնորդեց ուս-
մական դեսպան Տ. Նիկիտովին և այլ
Հայերի: Որոշում մտնեցան համար անցյալ
մուղթ հանել տալու:

Վերջնական «Օրվեցիկը» շտաբում
կ'պրկվի առ շին 30 ժամուշանալէ յետոյ
ըրբարթիքան ստանալով հարկն երկրք
պթիվ իրիկարն ճանրար եղաւ 5 Հայերի
ուր առանց թիւրքերն յանձնեղաւ իրեն
իտու մէկուեղ Ռուսիա տանելով անոնց
յայտնած փոխութիւն հասեալաւ
Հիմա «Մեքափրիկ» ընկերութեան
կարշաթիկն զբաւ զաջած է թիւրք կիւ
աւարտութեան յիւր աշակուղան պարտ
նառով իրածնաւորն հատոր ցում պահան
ելով: Արդ ընթերցողների յարտելի է որ
ի սցապիւրի պարտաւորի մէջ թիւրք կիւ
աւարտութիւնը պարտաւորեցաւ 20,000
դրամով վճարել Բաբել շտաբնուային ըն
կերութեան:

ԱԶՆՏԱԿԱՆ, ԲԻԻՐՔԵՐԻ, ՊԱՆՈՍՏԱՆԻՐՈՒ

թիկ բերեցին, ազատական, կրօնական
 եան, անթափանցելի կըլ շարքանակին, մեղք-
 ինքնեցին, և ասչ հրատարակեցին, սոսկեցին
 պատեցին, վրաց, յայտարարութիւննեց
 ակկրանել որոնց, միջ կըլ բողբեցին, Սեւե-
 լանքի բողբումին, միտախոսական, վերաճան-
 ին, թիկ, Սեւեթանին, շրջապատողներին
 հէկ կըլ իրօնին որ, ճշմարտութիւնը, իրօնն
 ծածկին, արարական, ազատութիւն
 զգին, և Կարիւրէլ Համիրին, Գրանցարտ-
 եան, Ժամանակի հրատարակութեամբ Արտ-
 րէնան, Սեւեթանաբար, Բեան, վերաճան-
 ատա ինքն, և Կրօնաբար, Բեան, Բեան
 և արտաճան

Կարգադրութիւնք, որ, այդ Կրասնիկցի թիկուն
 ճանաչելի, գրով շնորհիւ, բարձունք են, սօքի-
 անկելն, ու, միջոցի, իրի, ի վերջն, (կրօս-
 սիլիւն, պիւր տօնեացիցի, եւ, ուսուցիչներ)
 Օ՛հ, աստուծո՛ւ, են, միջոցիցի, միւր, ու-
 աշուբ, գրգռիչ, յայտարարութիւններ
 ակրասնիկցիքը, Ուստի կանոնի, իւր, սո-
 նոցի, շատից, կատարման, ձեռքարկում
 հարցադրման թեւեւ, ներկայիցի՝ է, :

Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi
Allée de Meilhan 44.